

กระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างหน่วยงานภาครัฐ
กับคณะทำงานชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่: กรณีศึกษา
โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
The Process of Moving Towards Joint Public Service between the Public
Sector and Community Group Using a New Public Service Concept:
The Case of a Peace Culture Pilot Community in Sawathi Sub-district,
Mueang District, Khon Kaen Province.

นพพล อัคราต¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีของตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และ 2) ประเมินความสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะดังกล่าว เปรียบเทียบกับบริการหรือโครงการอื่นของหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการในตำบลเดียวกัน งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 ราย และจากกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 97 ราย เพื่อตอบคำถามเชิงประเมินค่า 5 ระดับ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถีนั้น ใช้กระบวนการการขับเคลื่อนตามแนวคิด POLC ได้แก่ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการออกแบบองค์การดำเนินงาน (Organizing) ขั้นตอนการนำ (Leading) และขั้นตอนการควบคุม (Controlling) และ 2) การขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น ได้รับการประเมินว่ามีบทบาทและผลในการขับเคลื่อนโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30) ซึ่งมากกว่าโครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐตามลำพัง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08)

Abstract

This research aims to document the process of public service in a community project on peace culture of Sawathi Sub-district, Mueang district, Khon Kaen Province and to evaluate the importance of the process vis-à-vis other public sector projects that were carried out in the same sub-district.

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

The study employs a mix of research methods, using in-depth interviews of 18 key informants and 97 citizens to evaluate the significance of development projects on a five-point scale. In addition, secondary data from various official documents were used. The analysis of data was done using descriptive statistics such as percentage and mean scores.

This research indicates that the process that was studied was guided by the concept of POLC (Planning, Organizing, Leading and Controlling). This process proved to be more effective than the other projects that were carried out in the same sub-district (4.3 vs. 4.08).

คำสำคัญ : การบริการสาธารณะแนวใหม่ วัฒนธรรมสันติวิธี โครงการภาครัฐ บทบาทชุมชน

Keywords: New Public Service, Peace Culture, Public Programs, Community Role

บทนำ

การจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชน ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระลอกใหญ่ๆ (Osborne, 2010) ได้แก่ การบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration) ที่มองว่า งานสาธารณะเป็นภารกิจของรัฐที่จัดโครงสร้างองค์การแบบรวมศูนย์ แบ่งงานกันทำเป็นแผนกย่อย ๆ บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ยึดถือกฎระเบียบอย่างเข้มงวด แยกการบริหารออกจากการเมือง และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลภาครัฐ แนวคิดตามระลอกนี้ถูกท้าทายและเสื่อมถอยลงตามลำดับและมีแนวคิดใหม่ขึ้นมาเสริมต่อ ซึ่งเป็นระลอกที่สองเรียกว่า การจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management) ที่มองว่า การบริหารงานรัฐตามแนวดั้งเดิมมีแต่ปัญหา จึงควรนำความรู้และประสบการณ์ของการจัดการธุรกิจภาคเอกชนซึ่งขณะนั้นประสบความสำเร็จกว่าเข้ามาประยุกต์ใช้กับการจัดการภาครัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการจัดบริการสาธารณะของรัฐที่มุ่งตอบสนองต่อความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า และการตรวจสอบได้จากผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้ง นำระบบรับเหมาช่วงและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจมาใช้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้มีข้อบกพร่องที่ได้รับการโจมตีจากนักวิชาการต่อมาเช่น Denhardt และ Denhardt (2011) โดยชี้ให้เห็นว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่นี้ได้รับชัยชนะ (Championed) ในเรื่องวิสัยทัศน์ของนักจัดการภาครัฐ หากเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration) แต่ยังมีจุดด้อยคือ เน้นแต่เรื่องความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพขององค์การภาครัฐในกระบวนการจัดการ การนำแนวคิดแบบองค์การภาคธุรกิจเอกชนเข้ามาใช้ในการจัดการภาครัฐผ่านระบบกลไกตลาด (Market Mechanism) และสุดท้ายแล้ว ประชาชนก็ยังคงเป็นเพียงลูกค้า (Customers) ผู้รับบริการจากรัฐซึ่งค่อนข้างเป็นบทบาทแบบรอรับ-ตั้งรับ (Passive) เพราะความรู้สึกว่าเป็นผู้รับบริการ หรือลูกค้านั้น ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการบริหารสาธารณะของตัวเองเล็กลงไป ไม่มีพลังอำนาจที่จะไปตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ การดำเนินงานของรัฐได้ การได้รับการตรวจสอบย่อมที่จะเป็นที่ระแวงสงสัยในความโปร่งใส สุจริต ตรวจสอบได้ เป็นธรรม ไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และขัดกับหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยสิ้นเชิง รวมทั้ง ขัดกับหลักการประชาธิปไตยด้วย ดังนั้น ทั้งคู่จึงเสนอให้ย้อนกลับไปมองที่หลักการพื้นฐานของระบบราชการ คือ การให้บริการประชาชน (Serving) ไม่ใช่ไปกำกับดูแล (Steering) ตามแนวคิดของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ซึ่งจะทำให้ประชาชนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทั้งคู่จึงเสนอแนวคิดที่เรียกว่า

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) เป็นแนวคิดที่สร้างความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) ส่งเสริมความเป็นชุมชนและภาคประชาสังคม ตลอดจน แนวคิดแบบมนุษยนิยมในองค์การและใช้แนวคิดเชิงวาทกรรมด้วย (Discourse) โดยเขาได้เสนอหลักการตามแนวคิดนี้เป็นบทบาทพื้นฐานของข้าราชการอันจะช่วยให้ประชาชนได้รับและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าที่จะพยายามให้องค์การภาครัฐเข้าไปควบคุมและกำกับสังคม (Denhardt and Denhardt, 2000) สอดคล้องกับมุมมองที่ Stephen P. Osborne (2010) เรียกว่าวิธีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติและการจัดการบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 นี้ว่าเป็นการบริหารการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) ที่รัฐเริ่มมองเห็นว่าแนวโน้มของภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ควรเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยชุมชนเข้ามาร่วมเป็นภาคีกับรัฐในการจัดการบริการสาธารณะด้านการศึกษา การรักษาความปลอดภัย สาธารณะสุขและสุขภาพ กิจกรรมของเด็ก คนพิการและผู้สูงอายุ การจัดการป่าและทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการเชิงภาษา ศาสนา จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำลังขยายตัวมากในช่วงที่ผ่านมา (Macpherson, 1977)

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการจัดทำบริการสาธารณะในระดับพื้นที่ มีกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่คือ หน่วยงานภาครัฐเจ้าของนโยบายในระดับภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่บริการ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสั่งการจากหน่วยงานระดับบนลงล่าง (Top-down) ตามสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ทำให้การบริหารงานภาครัฐของระบบราชการไทยยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์คุ้มค่าและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่นโยบายไปปฏิบัติหรือให้บริการสาธารณะได้อย่างแท้จริง (โปรดพิจารณา หควณ ชูเพ็ญ, 2551; ธัชชัย ใจกุล และพา อักษรเสือ, 2551; กรรณิกา บัวประเสริฐ และปจารีย์ ผลประเสริฐ, 2556) กระนั้นก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้มีการพัฒนาศักยภาพและพยายามคิดหารูปแบบการจัดการบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 – 2544) ที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รวมทั้ง บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ให้รัฐจัดการบริการสาธารณะโดยคำนึงถึงความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (จุมพล หนิมพานิช, 2551) ทำให้หน่วยงานภาครัฐของไทยได้พยายามปรับตัวเพื่อสามารถพัฒนาระบบการจัดการบริการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น ดังเช่นการจัดบริการสาธารณะตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น อันเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่ต้องการผลิตโครงการภาครัฐขึ้นเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในขณะนั้น (2550) ภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างสังคมปรองดองสมานฉันท์ อันนำไปสู่การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างกระทรวงทั้งสองเพื่อสร้างกิจกรรมนำร่องเกี่ยวกับการสร้างความสงบเรียบร้อย สันติสุข และส่งเสริมความสามัคคีสามัคคีของประชาชนบนพื้นฐานของการนำวิถีวัฒนธรรมชุมชนที่ดีงามมาปรับใช้เพื่อการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนร่วมกันของประชาชนภายในชุมชนในระดับพื้นที่ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555) โดยการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น

วางแผน ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่ และดำเนินการจัดทำโครงการขึ้นในชื่อ “โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี” ในพื้นที่ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับพันธกิจของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและการช่วยเหลือด้านข้อมูลและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 อนึ่ง จากแนวความคิดระดับนโยบายดังกล่าวได้นำไปสู่การเกิดคณะทำงานในระดับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการจัดทำโครงการภาครัฐขึ้น โดยได้มีการ ตกลงกิจกรรมและวางแผนการดำเนินโครงการภายใต้กิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุขในชุมชน เรียกว่า “งดเหล้าเอาบุญ” เพื่อให้เป็นกิจกรรมดำเนินการโดยไม่ให้มีการจัดหาสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มาจัดเลี้ยงในงานบุญของชาวบ้าน เช่น งานศพ งานบวช และงานอุทิศส่วนกุศล รวมถึง งานประเพณีของวัด เช่น งานบุญกฐิน งานบุญวันออกพรรษา เป็นต้น (พระครูบุญชยากร, 2558) กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อใช้แก้ไขปัญหามุขมนโดยนำแนวทางวัฒนธรรมสันติวิธีมาดำเนินการซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 – 2554 และได้ทำการประเมินศักยภาพการทำงานพร้อมกับส่งมอบภารกิจต่าง ๆ ให้คณะทำงานชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน (2558) (นิพนธ์ เหลาหา, 2558)

จากที่มาของโครงการดังกล่าวที่ดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภารกิจภาครัฐและชุมชน และได้มีคณะดำเนินการระดับตำบลที่ขับเคลื่อนโครงการมาเป็นเวลากว่า 8 ปีตามที่กล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในทางการบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้พยายามเสนอแนะเป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ และการจัดทำบริการสาธารณะในระดับพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะตามกิจกรรม “งดเหล้าเอาบุญ” ในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อทำให้เห็นภาพรวมของกระบวนการที่เกิดขึ้นในชุมชนที่จะช่วยทำให้ทราบปัจจัยที่ทำให้ประชาชนตื่นตัว กระตือรือร้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ตลอดจน ศักยภาพในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการภาครัฐและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ชนบทของไทย อันสอดคล้องกับทิศทางการบริการสาธารณะที่กำลังเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่าการจัดบริการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Service) และกระบวนการทัศน์ (Paradigm) ของวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่มุ่งไปสู่การบริหารการปกครอง (Governance) ในปัจจุบัน (Henry, 2010)

วัตถุประสงค์

1) เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น และ 2) เพื่อประเมินความสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะ และความสำคัญของบทบาทหน่วยงานภาครัฐและคณะทำงานชุมชนในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่นบนพื้นฐานของแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการจัดทำบริการสาธารณะตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) ซึ่งมีพื้นฐานความคิดมาจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม มนุษยนิยมองค์การ และการวิเคราะห์ว่าทฤษฎีของ J. V. Denhardt and Denhardt (2000) ผนวกกับแนวคิดในกลุ่มการบริหารการปกครอง (Governance) ของ Henry (2010); Chris and Alison (2007) ที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง 1) การสร้างความร่วมมือในการบริหารปกครอง (Corporate Governance) เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการระบบภายในองค์กร การสั่งการและความรับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะ 2) การสร้างระบบการบริหารการปกครองที่ดี (Good Governance) เกี่ยวกับการเผยแพร่รูปแบบกฎเกณฑ์ของการบริหารจัดการสังคม และการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะ และ 3) การบริหารการปกครอง (Governance) เกี่ยวข้องกับ 5 ลักษณะได้แก่ การบริหารปกครองทางด้านการเมือง (Socio-political Governance), การบริหารปกครองทางด้านนโยบายสาธารณะ (Public policy Governance), การบริหารปกครองทางด้านเทคนิคการบริหาร (Administrative Governance) การบริหารปกครองทางด้านการสัญญา (Contract Governance) และการบริหารปกครองทางด้านการสร้างเครือข่าย (Network Governance) เพื่อให้กลไกการบริหารภาครัฐที่มีหน่วยงานสาธารณะเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงกับผู้ที่มีส่วนได้เสียอื่นที่ไม่ใช่ภาครัฐ และจำเป็นต้องสร้างกระบวนการหาข้อตกลงร่วมกัน และอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายในการกำหนดรูปแบบการจัดบริการสาธารณะหรือการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ หรือการจัดโครงการสาธารณะที่ประกอบด้วยเครือข่ายความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในพื้นที่ ขณะที่ในส่วนกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแบบการจัดการของ Zimmerman (2005) ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning: P) ประกอบด้วยการวางแผนและการตัดสินใจต่าง ๆ 2) การจัดองค์การ (Organizing: O) ประกอบด้วยหลักการจัดองค์การ การออกแบบองค์การ การออกแบบงาน และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ 3) การชี้นำ (Leading: L) ประกอบด้วยภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และการแก้ไขความขัดแย้ง และ 4) การควบคุม (Controlling: C) ประกอบด้วยการประเมินผล การเรียนรู้ และการขยายข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในวิเคราะห์กระบวนการการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างรัฐและชุมชน และการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research Method) ซึ่งมีการออกแบบการวิจัยการเลือกประชากรที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้แก่ การใช้เทคนิควิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study) เพื่อให้ได้โครงการภาครัฐและรูปแบบการบริหารการสาธารณะที่เหมาะสมในการศึกษาแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ซึ่งได้กรณีศึกษาเป็นโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรม

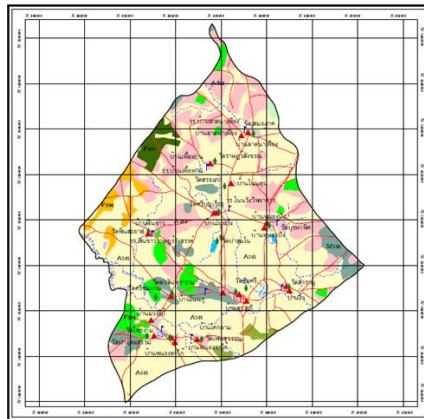
สันติวิธีตำบลสวะถี จังหวัดขอนแก่น ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 18 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นจำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นจำนวน 2 คน ผู้นำคณะสงฆ์ 2 รูป ข้าราชการในพื้นที่ที่มีบทบาทเป็นแกนนำชุมชนจำนวน 2 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจำนวน 4 คน ราษฎรชุมชนจำนวน 4 คน และชาวบ้านที่ได้รับประโยชน์ในการจัดทำบริการจำนวน 2 คน เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องมาตอบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และทำการตรวจสอบสามเส้าของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการพรรณนาเพื่อแสดงผลในครั้งนี้

2) การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้แก่ การประเมินประเมินความสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะ และความสำคัญของบทบาทหน่วยงานภาครัฐและคณะทำงานชุมชนในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบประเมินค่า 5 ระดับจากการสังเคราะห์ข้อมูลพรรณนาที่เกิดขึ้นในการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วทำการหาความแม่นยำตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวไปเก็บข้อมูลกับประชากรเป้าหมายที่เป็นคณะทำงานโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 302 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ให้ได้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีการของ Neuman (อ้างถึงในพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548) ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 97 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้นำมาพรรณนาในการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตำบลสวะถี เคยเป็นที่ตั้งรกรากของผู้คนมาตั้งแต่ยุคโบราณ โดยมีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนหนึ่งและสถาปัตยกรรมศิลปะสมัยขอม ที่ชาวบ้านเรียกว่า “กู” อันแสดงถึงความรุ่งเรืองในพื้นที่มาก่อนต่อมาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ยุคเดียวกับการสร้างเมืองขอนแก่น ได้มีผู้คนกลุ่มหนึ่งจากบ้านทุ่ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ห่างจากหมู่บ้านสวะถีมาทางทิศใต้ประมาณ 6 กิโลเมตรได้มาตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินตรงบริเวณที่เคยเป็นชุมชนโบราณ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า สวะถี สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า สา (สระ) /วัด / ถี ซึ่งหมายถึง พื้นที่ตั้งหมู่บ้านสวะถีมีลักษณะใกล้แหล่งน้ำหรือสระอยู่ก่อนแล้วนับได้ถึง 8 สระ ซึ่งสระเหล่านี้อยู่รายรอบวัด อันเป็นที่มาของชื่อว่า “สาวัดถี” แล้วต่อมาเพี้ยนเป็น สวะถี ในปัจจุบัน ตำบลสวะถีอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองขอนแก่นประมาณ 25 กิโลเมตร ถ้าเดินทางจากตัวเมืองขอนแก่น ไปตามถนนมะลิวัลย์มุ่งหน้าไปทางอำเภอยางตลาด ถึงกิโลเมตรที่ 14 เลี้ยวขวาไปตามทางชนบทหมายเลข 2009 เดินทางไปอีกเพียง 8 กิโลเมตร ก็จะถึงที่ตั้งตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น ปัจจุบันตำบลดังกล่าวมีสถานะเป็นเทศบาลตำบลมีนายจันทน์ พงษ์ชนะ เป็นนายกเทศมนตรี และมีนายไพฑูรย์ คำโหมง เป็นกำนัน (เทศบาลตำบลสวะถี, 2558)



ภาพที่ 1 : แสดงภาพแผนที่ตำบลสวະถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ที่มา : สำนักงานเทศบาลตำบลสวະถี 2558

ตำบลสวະถีมีพื้นที่โดยทั่วไปเป็นทุ่งนาและที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ยังแห้งแล้งอยู่มาก บริเวณเขตบ้านหนองปิงมีภูเขาเล็ก ๆ เรียกว่า ภูค่าน้อย มีแหล่งน้ำธรรมชาติและลำห้วยในบางหมู่บ้าน แต่หน้าแล้งจะขาดน้ำทำให้ไม่พอเพียงในการอุปโภคและบริโภค ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ราบสูงอากาศในพื้นที่ตำบลสวະถีมี 3 ฤดูคือ ฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ฤดูฝนจะมีฝนตกตามฤดูกาลดี แต่ยังมีปริมาณน้ำฝนน้อยมาก ส่วนฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวถึงหนาวจัด ทางด้านการปกครองตำบลสวະถีประกอบด้วย 24 หมู่บ้านได้แก่ บ้านหนองตาไก้ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 17 บ้านโคกลำม หมู่ที่ 2 บ้านหนองเม็ก หมู่ที่ 3 บ้านม่วงโป้ หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 23 บ้านโนนภู หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 24 บ้านสวະถี หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 21, บ้านจั่ว หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 19, บ้านหนองปิง หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 18, บ้านโนนรัง หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 16 และหมู่ที่ 22 บ้านโนนตุน หมู่ที่ 12 บ้านเพี้ยพาน หมู่ที่ 13 บ้านลาดนาเพียง หมู่ที่ 14 และหมู่ที่ 20 และบ้านหินขาว หมู่ที่ 15 ตำบลสวະถีมีจำนวนประชากร ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558 จำนวนทั้งสิ้น 17,752 คน แยกเป็นชาย 8,794 คน หญิง 8,958 คน มีจำนวนครัวเรือน 4,389 หลังคาเรือน (แผนพัฒนา 3 ปี (2559 – 2561) เทศบาลตำบลสวະถี , 2558)

กระบวนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวະถี จ.ขอนแก่น

ในการนำเสนอผลการวิจัยส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา โดยใช้กรอบกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำโครงการตามแนวคิด POLC มาเป็นกรอบ เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการขับเคลื่อนโครงการที่เกิดขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลของกระบวนการขับเคลื่อนบนฐานของแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

ขั้นการวางแผน (Planning: P) จากการค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบพบว่า ขั้นการวางแผนนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 (ตุลาคม 2550 – กันยายน 2551) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และกระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่มีขอบเขตความร่วมมือที่ชัดเจนในการ

นำแนวทางวัฒนธรรมสันติวิธีไปส่งเสริมกระบวนการสันติวิธี ที่มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยของชุมชนบนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรม และการยอมรับของทุกภาคส่วน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ทั้งเยาวชน สตรี ประชาชน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา ในการสร้างความสามัคคีและสมานฉันท์ของสังคม ภายใต้นโยบายการสร้างความปลอดภัยของชนในชาติของรัฐบาล (รัฐบาลสมันนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, คำสั่งที่ 23 / 2555 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2555) ดังที่มีการกล่าวว่า “โครงการนี้มาจากข้างบนคุยกันว่าจะร่วมมืออะไรกันดี” (เกศินี สวัสดิ์, 2558) ซึ่งให้มีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่นำร่องภูมิภาคละ 1 แห่ง โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการคัดเลือกพื้นที่และศึกษาค้นคว้าข้อมูลกันเพื่อเสนอพื้นที่นำร่อง ในการนี้ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น จึงขอความร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ให้มีการนำเสนอข้อมูลพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความพร้อมด้านต่าง ๆ ก่อนโดยเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคของทั้งสองกระทรวง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นได้นำเสนอข้อมูลของชุมชนบ้านสวาทะถิ ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้มีการดำเนินการผ่านโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนโดยกระทรวงวัฒนธรรม และได้รับรางวัลดีเด่นจากกระทรวงวัฒนธรรมด้วย (วัลลภ ศรีธรรมราช, 2558) ต่อมา เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ลงพื้นที่สำรวจกิจกรรมที่มีการดำเนินการด้านวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น และบริบทชุมชนถึงความเหมาะสมและนำเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานระดับกระทรวง จากนั้นชุมชนบ้านสวาทะถิจึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินการ

การได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินโครงการตามภารกิจของหน่วยงานภาครัฐดังกล่าว ในส่วนของชุมชนเองมีความเห็นในประเด็นดังกล่าวดังนี้ นายสุ่ม สุวรรณวงศ์ (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2558) ปราชญ์ชุมชนบ้านสวาทะถิ ให้ข้อมูลว่า “เพราะสวาทะถิเป็นชุมชนที่ยังคงรักษาวินัยวัฒนธรรมอันดี ทำให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ก็สนใจในโครงการต่างๆ เข้ามา โดยเฉพาะวิถีชุมชนสวาทะถิยังคงรักษาเรื่องประเพณีต่าง ๆ ในฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสานสืบไว้ในปัจจุบัน” ด้านนายนิพนธ์ เหลาหา (สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2558) อายุ 63 ปี อดีตข้าราชการครูโรงเรียนสวาทะถิพิทยาสรรค์ ให้ข้อมูลว่า “สวาทะถิเป็นชุมชนเก่าแก่พร้อม ๆ กับการตั้งเมืองขอนแก่น เป็นชุมชนที่พูดคุยตกลงกันเรื่องต่าง ๆ ง่าย มีความสามัคคีกัน มีผู้นำที่พาสร้างบ้านแปงเมืองมาทุกยุคทุกสมัย” ด้านนายบุญเกิด เกตุคุ้ม (สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2558) อายุ 72 ปี ประธานคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมชุมชนตำบลสวาทะถิ ให้ข้อมูลว่า “ตำบลสวาทะถิแม้ความเจริญด้านวัตถุต่าง ๆ เข้ามาแต่ชาวบ้านก็ยังรักษาวินัยวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ของชุมชนไว้ เพราะเชื่อว่าถ้าวัฒนธรรมชุมชนเหล่านี้หายไปไหน ความแตกแยกและความขัดแย้งต่าง ๆ จะเกิดขึ้นทันที” ด้านผู้นำคณะสงฆ์ ได้แก่ พระครูบุญญาการ (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2558) อายุ 53 ปี เจ้าคณะตำบลสวาทะถิ เจ้าอาวาสวัดไชยศรี ให้ข้อมูลว่า “ชุมชนสวาทะถิเป็นชุมชนใหญ่ ใหญ่ทุกอย่าง ทั้งประชากร จำนวนครัวเรือนก็เยอะกว่าหมู่บ้านอื่น เวลาทำอะไรขึ้นชาวบ้านนี้มักจะถูกจับตามองจากชาวบ้านอื่น และส่วนราชการก็ชอบที่จะนำสิ่งต่าง ๆ มาลงสู่ชุมชนเพราะเชื่อกันว่าศักยภาพของชุมชนสามารถทำได้ แต่ว่าชุมชนสวาทะถิก็เลือกรับบางสิ่งที่ดีแล้วมีความเหมาะสม โดยเฉพาะโครงการของกระทรวงวัฒนธรรม อันนี้ อาตมาว่ามันเหมาะสมดีกับชาวบ้าน ดีกับพระพุทธศาสนา ก็เลยปรึกษารื้อกันกับชาวบ้าน ว่าจะรับหรือไม่ เมื่อตกลงกันว่ารับ พวกเราจึงรับมาดำเนินการ ” หรือด้านพระครูปราโมทย์จันทสาร (สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2558) อายุ 52 ปี เจ้าอาวาสวัดเสมภาพ

บ้านลาดนาเพียง ให้ข้อมูลว่า “ที่จริงกิจกรรมจดเล้าเอาบุญ ชาวบ้านลาดนาเพียงดำเนินการมาก่อนหน้าทางวัฒนธรรมจังหวัดจะนำเอากิจกรรมนี้ไปขยายผลทำทั้งตำบลแล้ว” จากผลข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในส่วนของชุมชนเองก็มีความพร้อมในการเป็นพื้นที่นำร่องโครงการภาครัฐที่จะลงไปสู่ชุมชนเป็นฐานเบื้องต้นอยู่แล้ว เพราะในชุมชนมีทุนทางสังคมที่สำคัญได้แก่ วิถีชุมชนที่ยึดถือตามฮีตสิบสองคองสิบสี่อันเป็นแบบแผนปฏิบัติของชาวไทอีสานที่อิงฐานความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระสงฆ์คอยเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและเป็นผู้นำด้านวัฒนธรรมและแบบแผนการปฏิบัติร่วมที่เกิดในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพูดคุยตกลงกันในกิจกรรมต่าง ๆ กันได้ง่าย และสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมชุมชนที่มีมาสร้างกลไกการจัดการสังคมได้

จากนั้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 (ตุลาคม 2551 – กันยายน 2552) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการวางแผนโครงการร่วมกันเพื่อให้เป็นโครงการที่จะเกิดขึ้นเป็นความร่วมมือระหว่างภารกิจของหน่วยงานภาครัฐทั้งสองหน่วยงานภายใต้ชื่อ “โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนและส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ส่วนสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการทั้งหมดเป็นหลัก (वलลภ ศรีธรรมาภรณ์, 2558) ในปีงบประมาณ 2552 ได้มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่จะให้ดำเนินการตามโครงการอย่างชัดเจนเกิดขึ้นคือ กิจกรรมการ ลด ละ เลิก จดเล้าเอาบุญ (ในงานพิธี) หรือเรียกกันติดปากว่า “โครงการจดเล้าเอาบุญ” (พระครูปราโมทย์จันทสาร, 2558) โดยมีการจัดระดมความคิดเห็นระหว่างแกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเฉพาะภายในชุมชนบ้านสาวะถี 4 หมู่บ้านก่อนว่า ปัญหาเชิงพื้นที่มีอะไรบ้าง เพื่อนำไปกำหนดเป็นกรอบการทำงานในโครงการจริง จัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551 จากคำถามที่สนใจ ดังนี้ 1) ประเด็นที่นำมาจัดกิจกรรมขับเคลื่อนในพื้นที่คืออะไร 2) มีรูปแบบของปัญหาอย่างไร และ 3) เหตุใดจึงเลือกกิจกรรมนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

ต่อมาเจ้าหน้าที่ภาครัฐจากหน่วยงานต้นเรื่องที่กำหนดนโยบายและผู้นำชุมชนได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือ เพื่อรับทราบแนวทางการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อันเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างความเข้าใจและขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งได้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เข้าร่วมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 50 คน ประกอบด้วย ผู้นำฝ่ายสงฆ์ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะทำงานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ประธานกลุ่มแม่บ้าน กำนัน/สารวัตรกำนัน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลและอาสาสมัครทุกภาคีของตำบล (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2551) โดยมีประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประกอบด้วยโจทย์ 3 ประการเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดังนี้ 1. ปัญหาของชุมชนมีอะไรบ้าง 2. ใครมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้นบ้าง และ 3. มีแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรบ้าง โดยให้สมาชิกที่เข้าร่วมแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10-12 คน หาปัญหาในชุมชนของตนเอง พร้อมแนวทางการแก้ไข แล้วมานำเสนอในการประชุมภาคบ่าย แต่ละกลุ่มได้ปัญหามากมาย ที่สำคัญ เช่น ปัญหาเยาวชนทะเลาะวิวาท ขับขี่มอเตอร์ไซด์เสียงดัง สิ่งเสพติดเมาสุรา กลั่นแกล้งจากมุลสัตว์ ปัญหาที่ทำกิน สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการเกิดอุบัติเหตุ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2551)

จากนั้นที่ประชุมจึงได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหาที่พบในชุมชน โดยที่ประชุมให้ลำดับปัญหาอันไหนสำคัญและคิดว่าจะแก้ไขปัญหานั้นได้บ้าง ด้วยวิธีการใด ปรากฏเป็นผลมติที่ประชุมให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการดื่มสุราแล้วเมาอาละวาดในชุมชนว่า เป็นต้นเหตุของการนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ ในพื้นที่ชุมชน และเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ว่า ควรร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่ให้มีการดื่มสุราหรือการจัดเลี้ยงสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญและงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ 1) งานศพ 2) งานอุทิศหาคนตาย 3) งานบุญกฐิน 4) งานผ้าป่า 5) งานบวช 6) งานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรืองานบุญประเพณีห้ามขายเหล้าในวัด ซึ่งถือเป็นมติของที่ประชุมดังกล่าวและเป็นจุดกำเนิดข้อตกลงเกี่ยวกับมาตรฐานกำหนดกิจกรรมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการรณรงค์ ลด ละ เลิก งดดื่มสุราในงานบุญ และงานประเพณีต่าง ๆ อันมีชื่อเรียกติดปากในหมู่บ้านว่า “งดเหล้าเอาบุญ” (พระครูปราโมทย์จันทสาร, 2558)

ขั้นการออกแบบองค์การดำเนินการ (Organizing: O) จากการค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบพบว่า ขั้นการออกแบบองค์การดำเนินการในกระบวนการนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากขั้นการวางแผน เพราะเมื่อที่ประชุมประชาคมร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนที่ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมและได้ข้อตกลงดำเนินการกิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก งดดื่มสุราในงานประเพณีและพิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ต่อมาทางผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้าร่วมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 1 ได้มีการวางแผนเพื่อให้เกิดการจัดเวทีประชาคมในระยะที่ 2 ที่จะเกิดขึ้นครั้งต่อไป ซึ่งมีข้อเสนอจากฝ่ายผู้นำชุมชนเองว่า ก่อนที่หมู่บ้านใดจะเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก งดดื่มสุราในงานประเพณีและพิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ขอให้ไปทำประชาคมกับลูกบ้านก่อนว่า ประชาชนในหมู่บ้านเขาจะยินดีเข้าร่วมโครงการหรือไม่ มีความพร้อมหรือไม่ มีข้อพร้อมเฉพาะผู้นำ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555) ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่บ้านหลายคนไม่แน่ใจว่า จะทำโครงการนี้ในหมู่บ้านตัวเองได้ เพราะตัวเองก็เข้ามาสู่ตำแหน่งผู้นำชุมชนด้วยการจัดเลี้ยงสุรา (วัลลภ ศรีธรรมาภรณ์, 2558) หรือ ผู้ใหญ่บ้านไม่กล้าตัดสินใจเองเพราะไม่เหมือนสมัยก่อน เนื่องด้วยสมัยนี้ลูกบ้านไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ใหญ่บ้านแล้ว ผู้ใหญ่บ้านที่เข้าร่วมประชุมเลยยังไม่กล้าตัดสินใจในที่ประชุมคราวนั้น (นิพนธ์ เหลาหา, 2558) พร้อมกันนั้น ที่ประชุมครั้งดังกล่าว ประธานในการดำเนินการจัดประชุมได้แจ้งว่า เมื่อประชาคมกับชาวบ้านเสร็จแล้วหมู่บ้านใดจะเข้าร่วม ขอให้ส่งรายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน 7 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ประธานกลุ่มแม่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่ม อสม. 1 คน หัวหน้ากลุ่มเยาวชน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่เห็นสมควรอีก 1 คน (ขารี พานสายตา, 2558) เพื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ซึ่งถือว่าการออกแบบองค์กรของชุมชนในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวเกิดขึ้น

ต่อมาเกิดการประชุมครั้งที่ 2 ขึ้นในวันที่ 20 พฤษภาคม 2552 ณ วัดไชยศรี หมู่ที่ 8 ตำบลสาวะถี มีผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้นำมติประชาคมหมู่บ้านเพื่อแจ้งผลต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ผู้นำศาสนา ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมครั้งก่อนทราบ ผลเบื้องต้นได้หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนภู หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 15 บ้านสาวะถี หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 21 บ้านลาดนาเพียง หมู่ที่ 14 หมู่ที่ 21 และบ้านโนนรัง หมู่ที่ 22 มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้ นายวัลลภ ศรีธรรมาภรณ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เห็นว่า “เราก็ก็นึกใจเหมือนกันว่า

ชาวบ้านจะพากันทำโครงการนี้ได้ เลยเอาเฉพาะหมู่บ้านสาวะถีกับหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการดำเนินการนำร่องของโครงการก่อน ถ้าไปไม่รอดก็จะไม่เกิดความเสียหายไปมาก” (वल्लภ ศรีธรรมาภรณ์, 2558), นายสุ่ม สุวรรณวงศ์ (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2558) ปรากฏชุมชนบ้านสาวะถีและกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เห็นว่า “ตอนแรกมี 9 หมู่บ้าน เพราะชาวบ้านหลายคนสงสัยกันเองว่า โครงการนี้มันจะเกิดขึ้นหรือทำได้จริงหรือ เพราะเหล้ากับงานบุญของชาวบ้านโดยเฉพาะคนอีสานมันเป็นของคู่กัน จะไม่ให้มีเหล้าเลยในการจัดงาน มันก็จะไม่น่าจะสนุกสนาน หลายหมู่บ้านในตำบลขณะนั้นเลยยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการทันที” (สุ่ม สุวรรณวงศ์, 2558) นายไพฑูรย์ คำโหมง กำนันตำบลสาวะถีคนปัจจุบัน เห็นว่า “บ้านสาวะถีทั้ง 4 หมู่บ้านไม่มีปัญหาการเข้าร่วมโครงการ บ้านโนนกกี้ก็ไม่มีปัญหา เพราะเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงมีอะไรก็ไปมาหาสู่กันง่าย มีผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ผู้เฒ่าคอยพูดคุยคอยชี้แจงการทำงานกัน ชาวบ้านก็เข้าใจและก็เห็นดีด้วยที่จะเข้าร่วม บ้านลาดนาเพียงชาวบ้านก็ทำกันมาก่อนอยู่แล้วจึงไม่มีปัญหา ส่วนบ้านโนนรังนี้มี 3 หมู่ แต่เข้าร่วมหมู่เดียว ชาวบ้านอีกสองหมู่ที่ไม่ได้เข้าร่วมก็เริ่มเหินห่างกันเวลาหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการจัดงานบุญหรืองานประเพณีถ้าอยากกินเหล้าให้ไปกินอีกหมู่หนึ่งซึ่งไม่ได้เข้าร่วมในตอนนั้น ทำให้กลายเป็นเรื่องแบ่งแยกและไม่เข้าใจกันเพราะชาวบ้านที่ร่วมงานกันก็เป็นญาติพี่น้องหรือคนบ้านเดียวกันแต่อยู่คนละหมู่เฉย ๆ” (ไพฑูรย์ คำโหมง, 2558) เช่นเดียวกับนายบุญเกิด ขาทองยศ ผู้ใหญ่บ้านลาดนาเพียง หมู่ 20 เห็นว่า “ตอนแรกที่มีการดำเนินการถูกต้องอย่างมากจากชาวบ้าน ใครก็ตามผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นไปไม่ได้หรอกที่จะโครงการในหมู่บ้าน แต่ส่วนตัวก็คิดดี ถือใจซื่อ แล้วค่อย ๆ แก้ไขปัญหาและทำความเข้าใจกันไป มีพระครูเจ้าอาวาสที่อยู่วัดเป็นที่ปรึกษาและอยู่เบื้องหลังการดำเนินงานโครงการในชุมชน” (บุญเกิด ขาทองยศ, 2558) ส่วนพระครูปราโมทย์จันทสาร เจ้าอาวาสวัดเสมอภาพ บ้านลาดนาเพียง เห็นว่า “ตนสนับสนุนเพราะเห็นว่ามันดี เหตุเกิดขึ้นจากอุทธรณ์การจัดงานศพของชาวบ้านรายหนึ่งซึ่งตนไปพบ เจ้าภาพเขาสูญเสียคนในครอบครัวก็พอแล้ว ยังต้องมาจัดงานศพให้คนตายซึ่งต้องใช้เงินอีกจำนวนมากและเงินส่วนหนึ่งต้องถูกใช้ไปเพื่อจัดหาเหล้ามาเลี้ยงในงานซึ่งไม่ได้เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ตายและเจ้าภาพเลย ตนเลยปรึกษาผู้นำ ปรึกษาผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ให้นำมาดำเนินการในชุมชนบ้านลาดนาเพียงก่อนว่าให้ปลอดเหล้าในงานศพก่อน งานอื่น ๆ ให้มีได้ ทำกันอยู่สองปีก่อนที่วัฒนธรรมจังหวัดจะเข้ามา และให้หมู่บ้านลาดนาเพียงเป็นหมู่บ้านนำร่องด้วย” (พระครูปราโมทย์จันทสาร, 2558)



ภาพที่ 1 : ป้ายประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีของหมู่บ้านนำร่อง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้เขียนเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2558 ณ วัดเสมอภาพ บ้านลาดนาเพียง หมู่ 14 ต.สาวะถี

เมื่อได้หมู่บ้านนำร่องในการดำเนินกิจกรรมกิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก งดดื่มสุรานิงานบุญ และประเพณีต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี มีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการขึ้นใน 9 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 7 คน รวมเป็น 63 คน มีนายบุญเกิด เกษตุ้ม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนกู่และปราชญ์ชุมชน เป็นประธานคณะกรรมการ มีรองประธานเป็นตัวแทนจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เข้าร่วมคัดเลือกกันให้เป็นรองประธาน 1 คน และมีนายนิพนธ์ เหลาหา ข้าราชการครูโรงเรียนสาวะถีพิทยาสรรค์ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ มีพระสงฆ์นำโดยพระครูบุญชยกร เจ้าคณะตำบลสาวะถีและเจ้าอาวาสวัดไชยศรี บ้านสาวะถี และพระครูปราโมทย์จันทสาร เจ้าอาวาสวัดเสมอภาพ บ้านลาดนาเพียง เป็นที่ปรึกษาเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน (พระครูบุญชยกร, 2558)

การขับเคลื่อนของคณะกรรมการโครงการในระดับชุมชนนั้น ให้แต่ละหมู่บ้านไปดำเนินการดังนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

- 1) ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน
- 2) จัดทำตารางเปรียบเทียบการจัดงานมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กับการจัดงานไม่มีเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ จะลดค่าใช้จ่ายได้มากเพียงใด

หลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์ คณะกรรมการโครงการในระดับชุมชน และเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้ประชุมกันในวันที่ 29 พฤษภาคม 2552 ณ วัดไชยศรี บ้านสาวะถี เพื่อประชุมรับทราบแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้หมู่บ้านนำร่องที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และนำผลข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์และการจัดเก็บข้อมูลเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการจัดงานมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กับการจัดงานไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มานำเสนอต่อที่ประชุมครั้งนี้ ผลปรากฏสรุปว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีความพอใจและดีใจมากที่มีโครงการนี้เข้าไปในตำบล ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการจัดงานไปครึ่งหนึ่ง และไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทอันเกิดจากปัญหาการเมาสุรา ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ความวุ่นวายในสังคมได้อย่างดี ทำให้สังคมอยู่ดีมีสุข เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2554) และ มอบหมายภารกิจการขับเคลื่อนของคณะกรรมการโครงการในระดับชุมชนนั้น ให้แต่ละหมู่บ้านที่นำร่องไปดำเนินการต่อเพื่อขยายผลการเนินงานดังนี้ 1) มีการแจกป้ายประกาศเป็นหมู่บ้านนำร่อง ในการจัดกิจกรรมงดเหล้าอาบุญในงานประเพณีและงานพิธีต่าง ๆ 2) แจกป้ายรณรงค์ติดหน้าบ้านที่จัดงานในแต่ละครั้ง มีข้อความที่ว่า “งานนี้งดเหล้าอาบุญ ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ” จากเจ้าภาพ และ 3) ให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านได้รายงานผลระหว่างการทำงานตั้งแต่เริ่มโครงการเพื่อรายงานงบประมาณต่อส่วนราชการที่ให้เงินสนับสนุน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

ขั้นการขึ้นนำ (Leading: L) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการและผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร ตลอดจน ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การแก้ไขความขัดแย้งในองค์กร ทั้งนี้เพื่อกำกับทิศทางองค์กรให้การดำเนินการขับเคลื่อนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในระดับต่าง ๆ และทิศทางให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ โดยภาพรวม จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ข้อมูลในด้านกระบวนการขับเคลื่อนโครงการในขั้นการขึ้นนำ (Leading) พบว่า เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานและบุคคลตามที่ได้นำเสนอมาก่อนในขั้นตอนการวางแผน และขั้นการออกแบบองค์การดำเนินการ ประกอบด้วย กระบวนการยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และกระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่ทำความร่วมมือกันเพื่อหา

รูปแบบการจัดทำโครงการภาครัฐที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและนำกลไกทางด้านวัฒนธรรมเข้ามาจัดการปัญหา และมอบนโยบายไปสู่หน่วยงานระดับภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนากิจกรรมตามความร่วมมือให้เกิดขึ้น นำไปสู่การจัดทำให้โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถีตามที่นำเสนอมาก่อนหน้านี้ ซึ่งในการดำเนินการได้นั้น ในระดับพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนโครงการนั้น มีผู้นำและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแก้ไขความขัดแย้งในองค์กรดังนี้

1) ฝ่ายพระสงฆ์ ได้แก่ พระครูบุญชยากร เจ้าคณะตำบลสาวะถี และพระครูปราโมทย์จันทสาร เจ้าอาวาสวัดเสมอภาพ บ้านลาดนาเพียง ทั้งสองรูป ช่วยผลักดันโครงการและกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะหมู่บ้านสาวะถี และหมู่บ้านลาดนาเพียง เป็นหมู่บ้านนาร่อง สนับสนุนโครงการโดยเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการทุกครั้ง เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการโครงการ รวมทั้ง มีบทบาทสำคัญในการเทศนาสั่งสอนญาติโยมเกี่ยวกับพิษภัยของการดื่มสุรา และการทะเลาะวิวาทอันเป็นการทำลายความสงบสุขในชุมชน จนกระทั่งภายหลังพระครูทั้งสองได้รับรางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับประเทศจากกระทรวงวัฒนธรรม จากผลงานการขับเคลื่อนโครงการร่วมกับผู้นำชุมชน

2) ฝ่ายปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคณะกรรมการจากโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน 6 กลุ่มในตำบลสาวะถี ได้แก่ นายบุญเกิด เกษตุ้ม ประธานคณะกรรมการโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี นายสุ่ม สุวรรณวงศ์ ปราชญ์ชาวบ้านและกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ร่วมกันรักษาประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดความภาคภูมิใจ และนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อนโครงการ ทำหน้าที่รณรงค์โครงการงดเหล้าอาบุญ พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนลูกหลาน ทำตัวเป็นตัวอย่างไม่ดื่มเหล้า และจัดทำโครงการย่อยเฉพาะในส่วนของกลุ่มปราชญ์ชุมชนที่เรียกว่า งดเหล้าเข้าพรรษาทุกหมู่บ้าน อันเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมรณรงค์ ลด ละ เลิก งดดื่มสุราในงานประเพณีและพิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี

3) คณะครูในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนบ้านสาวะถี (สาวะถีราษฎร์รังสฤษดิ์) ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนสาวะถีพิทยาสรรค์ โรงเรียนมัธยมระดับตำบล ที่ช่วยรับกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน เช่น พานักเรียนมาร่วมงานประเพณีของชุมชนร่วมกับทางวัด จัดนิทรรศการศูนย์ภูมิปัญญาชุมชนตำบลสาวะถีภายในโรงเรียน และผู้อำนวยการและคณะครูร่วมเป็นวิทยากรและคณะทำงานในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลสาวะถี ซึ่งนายกเทศมนตรีโดยตำแหน่งเป็นประธานโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนของกระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินการมาก่อนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีจะเกิดขึ้น และเป็นที่ปรึกษาโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนโครงการผ่านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5) ฝ่ายอำเภอเมืองขอนแก่น มีบทบาทส่งเสริมกิจกรรมให้มีความสำคัญ เนื่องจากองคาคพพในการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นแกนขาของอำเภอดังนั้น หากอำเภอเห็นความสำคัญของโครงการก็จะทำให้แกนขาในพื้นที่ดังกล่าวมีแรงหนุนในการขับเคลื่อนโครงการ ขณะที่ในส่วนของโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี วันที่เปิดโครงการ

นายอำเภอเมืองขอนแก่น และปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย พร้อมนักวิชาการวัฒนธรรม ผู้ประสานงานประจำอำเภอ ได้ออกเยี่ยมและมอบนโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมลด ละ เลิก งดเหล้าอาบุญในพื้นที่ด้วย ประกอบกับทางอำเภอได้คัดเลือกนายซารี พานสายตา กำนันตำบลสาวะถี เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการประเมินการคัดเลือกกำนันดีเด่น (รางวัลแหวนทอง) ซึ่งได้ทำการประเมิน และผ่านการคัดเลือกได้รับรางวัลแหวนทองคำ อันเป็นผลสืบเนื่องจาก ผลงานด้านการร่วมเป็นกรรมการโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนและการดำเนินโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี

6) ฝ่ายจังหวัด มีบทบาทส่งเสริมกิจกรรมนี้ในพื้นที่ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นได้มอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดคนที่ 1 เป็นผู้กำกับดูแลงานราชการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด รับทราบการดำเนินโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี เป็นผู้อนุญาตให้ข้าราชการและผู้นำท้องถิ่นเข้าร่วมประชุมสัมมนาในส่วนกลาง และมาเปิดโครงการในพื้นที่พร้อมระดมความร่วมมือจากภาคส่วนอื่นเพื่อให้โครงการสามารถขับเคลื่อนต่อมาได้

จากแนวทางการขับเคลื่อนโครงการที่มีผู้นำและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมขึ้นในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว ต่อมาในปี 2552 ระหว่างการเตรียมวางแผนจัดทำงบประมาณโครงการของกระทรวงยุติธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชน จำนวน 24 หมู่บ้านของตำบลสาวะถี เพื่อยกฐานะตำบลสาวะถีเป็นตำบลปลอดเหล้าในงานพิธีและประเพณีต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม มาอบรมให้ความรู้กับคณะทำงานชุมชน และแกนนำชุมชนโดยการจัดเวทีให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งหรือการระงับข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้ง การอบรมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนให้กับเยาวชนและผู้นำชุมชนใน 24 หมู่บ้านของตำบลสาวะถี รวม 100 คน ในเดือนสิงหาคมได้มีการสร้างกลุ่มพลังที่ขับเคลื่อนเกิดขึ้นใหม่ คือ กลุ่มเยาวชนจาก 24 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3 คน เป็นคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และจัดทำป้ายประกาศยกฐานะตำบลสาวะถีปลอดเหล้าในงานพิธีและงานประเพณีต่าง ๆ ตามถนนทางเข้าออกในเขตตำบลทุกเส้นทาง อันนำไปสู่การขยายผลยกตำบลสาวะถีทั้ง 24 หมู่บ้านเข้าร่วมโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถีเต็มรูปแบบ

ขั้นการควบคุม (Controlling: C) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และข่าวสารข้อมูล อาจกล่าวได้ว่า การควบคุมเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่สำคัญ เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ของการจัดบริการสาธารณะ ดังนั้น การควบคุมจึงเป็นกลไกและเครื่องมือในการจัดคณะกรรมการให้ขับเคลื่อนการดำเนินการ โดยให้กระบวนการนี้เปรียบเป็นเครื่องมือที่จะสร้างมาตรวัดและตัวชี้วัดบางอย่างของแนวทางการจัดบริการตามโครงการสาธารณะขึ้นมา เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการเป็นไปตามภารกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ขององค์กร จากบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการนำแนวทางของวัฒนธรรมสันติวิธีไปส่งเสริมกระบวนการสันติวิธีที่เน้นการสร้างความปลอดภัยของสันติบนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรม และเกิดการยอมรับของทุกภาคส่วน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ทั้งเยาวชน สตรี ประชาชน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ในการสร้างความสามัคคีและสมานฉันท์ของสังคม ภายใต้นโยบายการสร้างความปลอดภัยของสันติของชนในชาติของรัฐบาล (รัฐบาลสมันนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, คำสั่งที่ 23 / 2555 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2555) ที่ดำเนินการมาได้ 3 ปีงบประมาณ (ตุลาคม พ.ศ. 2550 – กันยายน พ.ศ. 2554) แล้วนั้น

ในปีงบประมาณ 2555 กระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ร่วมมือกับจังหวัดขอนแก่น อนุมัติงบประมาณจำนวน 50,000 บาท ให้มีการจัดทำประเมินผลการดำเนินโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถีขึ้น โดยมอบหมายให้คณะทำงานโครงการในระดับตำบลเป็นผู้ประเมินผลโครงการ และจัดประชุมเพื่อแจ้งผลการประเมินและระดมความคิดเห็น พร้อมทั้งมีการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการนำผลมาประกอบพิธีกรรม และจัดตั้งศูนย์ประสานงานโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินงานโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ณ วัดไชยศรี บ้านสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นขึ้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตำบลสาวะถี ประจำปี 2555 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2555 ณ วัดไชยศรี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีนายกำพล จำปาพันธุ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นประธานในพิธี นางเกศินี สวัสดิ์ วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้กล่าวรายงานต่อประธานในพิธี รูปแบบการจัดกิจกรรมเน้นให้ชุมชนเข้าใจบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนด้วยกลไกของวัฒนธรรมสันติวิธีที่ได้มีการดำเนินการมาตลอด 3 ปีงบประมาณ (2551 – 2554) มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน โดยเปิดประเด็นการเสวนาให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้าน ได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และนำเสนอวิธีการไกล่เกลี่ยที่ผ่านมาเป็นอย่างไรและได้ผลเช่นไร ตลอดจน ให้ปราชญ์ชุมชนเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาและพระสงฆ์ร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการต่อไป (นิพนธ์ เหลาหา, 2558)

นอกจากนี้ในส่วนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้ร่วมกับคณะทำงานชุมชนในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี เพื่อดำเนินการต่อยอดผลการขับเคลื่อนโครงการ ไปสู่การประเมินความคิดเห็นและถอดบทเรียนเกี่ยวกับการนำผลมาประกอบพิธีกรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555) ซึ่งได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำสตรี ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำเยาวชน รวมจำนวน 50 คนกระจายตามหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลสาวะถี (นิพนธ์ เหลาหา, 2558) เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลและนำเสนอต่อที่ประชุมการสรุปผลโครงการและถอดบทเรียนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี พบข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น กลุ่มตัวอย่างเหล่านั้นไม่เห็นด้วยว่า การดื่มเหล้า เบียร์ ทำให้การเข้าสังคมดีขึ้นหรือมีเพื่อนมาก คิดเป็นร้อยละ 86.4 ไม่เห็นด้วยว่า การดื่มเหล้าเบียร์เป็นการคลายเครียดได้วิธีหนึ่ง หรือมีกำลังสู้งานได้ คิดเป็นร้อยละ 80 ขณะที่เห็นด้วยว่าการดื่มเหล้าเบียร์มีผลเสียทำให้เสียทรัพย์และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 93.2 เห็นด้วยว่าการดื่มเหล้าเบียร์ผิดศีลข้อห้า และสร้างปัญหาให้ครอบครัวตามมา คิดเป็นร้อยละ 93.2 หรือเห็นด้วยว่าการดื่มเหล้าเบียร์ไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัวและการพัฒนาชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นต้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น 2555) ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะร่วมกันจากการประชุมเพื่อถอดบทเรียนครั้งนั้นว่า หากชุมชนใดปราศจากการดื่มเหล้า เบียร์ ชุมชนนั้นมีความสุข ร่มเย็นยั่งยืน วัด สถานศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนควรติดป้ายขนาดใหญ่เป็นเขตปลอดเครื่องดื่มมีเมา และการที่ชุมชนในตำบลสาวะถีจะทำการเปลี่ยนเครื่องประกอบพิธีกรรม

จากการใช้เหล้ามาเป็นใช้น้ำบริสุทธิ์ หรือน้ำอื่น ๆ แทน จะถือว่าเป็นความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลสวะถี ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี ที่จะสามารถเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น ๆ ได้ต่อไป (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

หลังจากนั้น นายบุญเกิด เกษตุ้ม ตัวแทนฝ่ายปราชญ์ชุมชน ได้ให้ความเห็นต่อที่ประชุมว่า “ได้รับฟังปัญหาและการแก้ไขปัญหา โดยใช้วัฒนธรรมสันติวิธี การใช้ความเป็นที่เป็นนื่อง ขอให้ยั่งยืนด้วยความสงบสุข ปัญหาทะเลาะวิวาท การเกิดความผิดพลาดทางความคิด สาเหตุเหล่านี้ ผมคิดว่าเกิดจากความไม่เป็นธรรม การให้ข้อมูลไม่ถูกต้องไขว่ไขว่ ขาดความเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน คนเฒ่าคนแก่ก็เริ่มจะหมดคุณค่าลง เพราะเทคโนโลยีมันก้าวหน้าขึ้นทุกเมื่อ ปัญหาที่ยังทวีคูณ ถ้ามีการทะเลาะกัน บ้านเมืองวุ่นวาย ปัญหาตามมา ด้านการพัฒนาก็เสีย ด้านการลงทุน ด้านเศรษฐกิจก็เสีย วิธีการแก้ไขปัญหา ผมว่าให้ความเป็นธรรมกับสังคม ให้มีการศึกษาข้อมูลชุมชนรอบด้าน ฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่าย หลาย ๆ ด้าน อย่าหลงเชื่อผู้ชักจูง ให้ศึกษาข้อเท็จจริง ฟังแล้วก็ต้องวิเคราะห์ก่อน ใช้วัดเป็นสถานที่แก้ไขข้อผิดพลาดได้เพราะวัดเป็นศูนย์กลาง ที่ให้ความสะดวกทุกด้าน” (บุญเกิด เกษตุ้ม, 2555 อ้างใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555) ส่วนด้านคณะสงฆ์ นำโดยพระครูบุญญากร เจ้าคณะตำบลสวะถี ได้ให้ความเห็นต่อที่ประชุมว่า “ปัญหาที่เรา พูดคุยกันที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็กทะเลาะวิวาทกัน หรือปัญหาอื่น ๆ ที่ เกิดขึ้นในชุมชน พระก็รู้สึก รันทดเหมือนกัน อาจจะเป็นเพราะทางบ้านเมืองใช้กฎหมายน้อยไป การแก้ไขปัญหาต้องมีการวางแผนระยะยาว ต้องนำขนบธรรมเนียมประเพณีมาช่วยด้านกฎหมายด้วย พระสงฆ์มีบทบาทเหมือนกัน ต้องอาศัยจารีตประเพณี เข้ามาช่วย ควรมีการเสนอจัดตั้งสภาวัฒนธรรมชุมชน กำหนดข้อปฏิบัติร่วมกัน ทำข้อตกลงปฏิบัติจนเกิดความ เคยชินปลูกฝังให้ลูกหลานได้รู้ ได้เห็น แล้วปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะหมดไปเอง” (พระครูบุญญากร, 2555 อ้างใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555) และด้านผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ นำโดย นายขารี พานสายตา นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสวะถีในขณะนั้น ได้เสนอว่า “ตนเห็นด้วยที่ควรนำ เรื่องวัฒนธรรมจารีตประเพณี มาเป็นกติกาในการแก้ไขปัญหา โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนตนเอง ไม่ควรใช้ กฎหมายมากเกินไป เพราะจะทำให้ขาดมิตร ขาดญาติ การเกิดข้อพิพาทเป็นเรื่องราวส่วนมากก็เกิดกับ คนใกล้ชิด กับญาติพี่น้องตน ควรให้พ่อบ้านประธานเมือง ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านที่เป็นที่เคารพนับถือร่วมเป็น คนไกล่เกลี่ย” (ขารี พานสายตา, 2555 อ้างใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2555)

ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการยุติธรรมตำบลขึ้นในเทศบาลตำบลสวะถี โดยมีปราชญ์ชุมชน และผู้นำชุมชนเป็นคณะกรรมการ เพื่อมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างประชาชนก่อนที่จะนำเรื่องข้อพิพาท ดังกล่าวไปสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมของภาครัฐ พร้อมทั้งมีการมอบใบประกาศเกียรติคุณหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนโครงการ และนำโครงการที่ดำเนินการในช่วง 3 ปีงบประมาณนั้นไปประกวดระดับประเทศ ซึ่งต่อมาได้รับรางวัลการนำวัฒนธรรมชุมชนมาช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากกระทรวงวัฒนธรรม และคณะทำงานในระดับชุมชนนำโดย ท่านัน – ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา ผู้นำองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชน ยังคงมีมติดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการชุมชนตัวอย่าง วัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถีเรื่อยมาโดยใช้รูปแบบและวิธีการดำเนินลักษณะต่อเนื่องจากเดิมมาจนถึงปัจจุบัน

จากลักษณะของความเป็นโครงการสาธารณะที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) อันเป็นหัวใจสำคัญของการนำเสนอในบทความชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำลักษณะ ความสอดคล้องของกระบวนการขับเคลื่อนโครงการสาธารณะที่เกิดขึ้นตามที่ได้มีการค้นคว้าในระเบียบวิธีวิจัย

เชิงคุณภาพมาก่อนหน้านี้เพื่อตีความ (Interpreted) ว่ามีคุณลักษณะพื้นฐานของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) อย่างไรบ้าง อันจะทำให้เห็นว่าแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ในการบริหารรัฐกิจตามที่เกิดขึ้นในภาครัฐไทยจากกรณีศึกษาโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี มีลักษณะสำคัญอย่างไร และจะได้ใช้เทคนิควิธีวิจัยเชิงประมาณมาทำการศึกษาเพื่อยืนยันคำตอบในลักษณะที่เกิดขึ้นในการประเมินความสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะ และความสำคัญของบทบาทหน่วยงานภาครัฐและคณะทำงานชุมชนในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่นบนพื้นฐานของแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่ในส่วนต่อไป

การประเมินความสำคัญกระบวนการจัดทำบริการสาธารณะในการขับเคลื่อนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service)

จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 97 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 77.3) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 87.6) มีอาชีพเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 83.5), มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 59.8) อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสาวะถีเกิน 40 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 78.4) และเข้าร่วมโครงการ “จดเล้าเอาบุญ” เป็นเวลา 7 – 8 ปีแล้ว (ร้อยละ 55.6)

สำหรับการศึกษาการประเมินคะแนนกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่ตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กระบวนการขับเคลื่อนตามตัวแบบการจัดการโครงการสาธารณะตามแนวคิด POLC ได้ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลที่น่าสนใจได้ดังนี้

กระบวนการขับเคลื่อนโครงการการจัดทำโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ย 4.08) โดยในแต่ละด้านในการขับเคลื่อนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ย 4.28) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า ก่อนที่มีการจัดทำโครงการ “จดเล้าเอาบุญ” ได้มีการศึกษานโยบายหรือเป้าหมายของหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุนเพื่อนำมาร่วมวางแผนกับชุมชน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการ “จดเล้าเอาบุญ” มีการจัดทำแผนการดำเนินงานระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวไว้อย่างชัดเจน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17)

2. ด้านการออกแบบองค์การดำเนินงาน (Organizing) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ย 4.14) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามโครงการมีความเข้าใจในรายละเอียดของวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการอย่างชัดเจน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงสร้างคณะทำงานและวิธีการดำเนินงานตามโครงการจดเล้าเอาบุญ แตกต่างจากการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการบริหารโครงการของราชการต่างๆในหมู่บ้านตามปกติ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00)

3. ด้านการชี้แนะ (Leading) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ย 4.03) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการจดเล้าเอาบุญที่อยู่รอดมาได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะการร่วมมือกันระหว่างหมู่บ้าน วัด และโรงเรียนต่างๆในตำบล (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50)

ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการงดเหล้าอาบุญจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเจรจาและหาข้อตกลงร่วมกันในระดับตำบล (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74)

4. ด้านการควบคุม ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ย 3.95) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นถ้าถือตามเป้าหมายที่หน่วยงานราชการตั้งไว้แต่ต้น ถือว่าบรรลุความสำเร็จเป็นอย่างดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า ในการดำเนินงานตามโครงการข้าราชการจากหน่วยงานราชการทำหน้าที่ “สั่ง” มากกว่า “ฟัง” ข้อเรียกร้อง/ความต้องการของคณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57)

การประเมินความสำคัญของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service)

จากการศึกษาความสำคัญของหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการงดเหล้าอาบุญเป็นโครงการของราชการที่ก่อประโยชน์ต่อสาธารณชนในตำบลอย่างเห็นได้ชัด ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า มีการมอบอำนาจให้กับคณะกรรมการระดับตำบลไปดำเนินการ แต่ต้นเรื่องและงบประมาณสนับสนุนโครงการช่วงเริ่มต้นมาจากหน่วยงานราชการ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78)

และจากความสำคัญขององค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30) โดยหากพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดในด้านนี้คือ ข้อที่มีข้อความว่า การได้เข้าร่วมโครงการงดเหล้าอาบุญ ไม่ใช่แค่ได้ความพึงพอใจปกติ หากแต่ได้ความภาคภูมิใจที่ได้ทำบุญตามศีลข้อ 5 และช่วยเหลือเจ้าภาพงานบุญไม่ให้เดือดร้อนเรื่องเงินทองสำหรับจัดหาแอลกอฮอล์มาจัดเลี้ยงต้อนรับในการจัดงานด้วย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ ข้อที่มีข้อความว่า โครงการ “งดเหล้าอาบุญ” ที่แท้จริงเป็นโครงการที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วในชุมชนบางแห่งของตำบล ดังนั้นจึงควรให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการเองเพื่อระดมการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนด้วยกัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14)

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี ผลที่ได้พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการเป็นไปตามแนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนตามขั้นตอนการวางแผน การออกแบบองค์การดำเนินงาน การขึ้นนำ และการควบคุม ทั้งนี้โครงการดังกล่าวเป็นกิจกรรมการให้บริการสาธารณะที่ชุมชนแห่งหนึ่งในตำบลสวะถีมีการดำเนินขึ้นมาก่อน ต่อมาหน่วยงานในระดับกระทรวงได้มีนโยบายจัดทำโครงการ

ความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) จึงมอบนโยบายให้หน่วยงานสังกัดในส่วนภูมิภาคดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการดำเนินการตามเป้าหมายของความร่วมมือดังกล่าว ซึ่งได้เลือกพื้นที่ตำบลสวะถี จ.ขอนแก่น โดยพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของชุมชนที่มีการดำเนินการกิจกรรมอยู่เดิมอันสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐที่จะให้มีการดำเนินการ โดยใช้กิจกรรม “จดเล่าเอาบุญ” เป็นกิจกรรมหลักในโครงการที่ชื่อว่า โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี และดำเนินการโดยคณะกรรมการระดับตำบลจากการสนับสนุนงบประมาณและการติดตามประเมินผลจากหน่วยงานภาครัฐระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2554 หลังจากนั้น ภาครัฐจึงได้ทำการประเมินผลและพิจารณาถึงโครงสร้างของคณะทำงานระดับตำบล และรูปแบบกิจกรรมว่ามีความชัดเจนเหมาะสมดี จึงมอบการดำเนินการในโครงการทั้งหมดให้แก่คณะทำงานระดับตำบลที่ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนต่างๆ ให้ดำเนินการขับเคลื่อนต่อมาจนถึงปัจจุบัน (2558) ถือว่า เป็นกิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นและดำเนินการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนร่วมกัน ผู้วิจัยจึงทำการประเมินความสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการดังกล่าวบนแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่ ระหว่างบทบาทภาครัฐและบทบาทของชุมชนที่มีความสำคัญต่อกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโครงการพบว่าบทบาทของชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนโครงการมีมากกว่าบทบาทของภาครัฐ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของโครงการมาจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐระดับนโยบาย ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม ที่ต้องการปรับบทบาทการจัดบริการสาธารณะเพื่อบูรณาการพันธกิจของกระทรวงทั้งสองให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยกลไกทางด้านวัฒนธรรมสันติวิธี ภายใต้นโยบายการสร้างความปลอดภัยของประชาชนในชาติซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในขณะนั้น และมอบนโยบายไปสู่หน่วยงานส่วนภูมิภาคในการหาข้อมูลและคัดเลือกพื้นที่นำร่องเพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในรูปของโครงการภาครัฐ ซึ่งเป็นที่มาของโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามที่เลือกศึกษาค้นคว้านี้ แสดงให้เห็นว่า เป็นโครงการภาครัฐที่แปลกใหม่กว่าโครงการทั่วไปที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบายที่ต้องการผลิตบริการสาธารณะที่แปลกใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการบริหารรัฐกิจในปัจจุบันดังที่ Nicholas Henry (2010) เรียกว่ากระบวนทัศน์ (Paradigm) การบริหารการปกครอง (Governance) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ และขยายแนวคิดเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนและกว้างขวางเกินกว่าความสามารถของนักบริหารรัฐกิจแบบเดิมจะรับมือได้ หรือแก้ปัญหาจากการที่ประชาชนไม่ตอบสนองต่อสิ่งที่รัฐจัดให้ ภาครัฐจึงต้องปรับตัวเพื่อร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการให้บริการสาธารณะได้รับความพึงพอใจจากประชาชน รูปแบบการจัดบริการสาธารณะจะเป็นทั้งแบบเปิดและปิด (Closed – Opened) ตามสภาพความต้องการและการต่อรองระหว่างเครือข่ายที่เข้าร่วมโดยเฉพาะภาคชุมชนและภาครัฐ อันจะนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้และการลงมือทำร่วมกันเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ และการให้บริการสาธารณะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลร่วมกัน ซึ่งเป็นฐานคิดของแนวคิดการจัดบริการ

สาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) ตามที่ Denhardt and Denhardt (2000) อธิบายว่าการบริการสาธารณะแนวใหม่เป็นแนวคิดที่แตกต่างจากแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ผ่านมา โดยเป็นแนวคิดที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งเป็นแนวคิดกระแสหลักที่ครอบงำการบริหารรัฐกิจอยู่ในปัจจุบัน ที่มองว่าการบริการภาครัฐเป็นเหมือนกับการบริหารธุรกิจ ตอบสนองต่อความต้องการหรือผลประโยชน์ระยะสั้นของลูกค้า (customer) เน้นประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของงานมากไปจนลดทอนความเป็นมนุษย์และขับเคลื่อนภาครัฐโดยเน้นกลไกตลาด (market-oriented) ทั้งนี้ จะเห็นว่าโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี เป็นการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ที่เน้นการผลิตการบริการสาธารณะที่สร้างพลเมืองให้มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยและการดึงประชาชนให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งกับรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานงานสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามความคิดริเริ่มของกระทรวงยุติธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม ที่ผลิตนโยบายการจัดบริการสาธารณะสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเชิงพื้นที่ด้วยกลไกทางด้านวัฒนธรรมสันติวิธี ซึ่งกลไกดังกล่าวประชาชนผู้ปฏิบัติงานเท่านั้นที่ เป็นผู้รู้ดีและเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหามากกว่า ภาครัฐตลอดจนนโยบายดังกล่าวเป็นไปตามยุทธศาสตร์ระดับชาติการสร้างความปลอดภัยของชนในชาติในขณะนั้นด้วย

นอกจากนั้นในระดับพื้นที่ที่ถูกเลือกเป็นฐานในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเองก็มีความพร้อมด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) บุคลากร ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องที่ ข้าราชการครู และคณะทำงานโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนที่ทำงานในพื้นที่ให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นมาแต่เดิมอยู่ก่อนที่โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีจะถูกนำเข้าไปนำร่องในพื้นที่ 2) บริบทของชุมชนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกทางด้านเอกลักษณ์ชุมชนให้อีสานและรักษาประเพณีท้องถิ่นไม่ให้เลือนหายไป จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐใช้ดำเนินการโครงการตามความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยกลไกของวัฒนธรรมสันติวิธี สอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐในการทำงานตามค่านิยมการบริการสาธารณะแนวใหม่ตามที่ Denhardt และ Denhardt (2011) ได้เสนอว่า ต่อไปบทบาทภาครัฐควรเป็นนักบริหารกิจกรรมโดยสร้างความไว้วางใจมากกว่าการบังคับ รวมทั้ง ควรเป็นผู้ที่สร้างกระบวนการบริหารปกครองที่เกิดบรรยากาศให้พลเมืองเข้าใจผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่และมีทักษะการทำงานที่เกิดขึ้นร่วมกันและทำหน้าที่พึงเสียงของพลเมืองและตอบสนองต่อสิ่งที่พลเมืองต้องการซึ่งทำให้เห็นว่าบทบาทภาครัฐตามที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ก็มีส่วนทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการเป็นไปตามฐานแนวคิดของการบริการสาธารณะแนวใหม่ด้วย รวมถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรบุคคลที่มีในชุมชนมาสร้างเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนดังกล่าว แน่นอนว่าภาครัฐต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการบริหารโครงการภาครัฐซึ่ง Denhart และ Denhart (2011 :p. 96) เห็นว่าการทำสิ่งดังกล่าวจะทำให้โครงการภาครัฐที่เกิดขึ้นมีคุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้นอันเกิดจากการการได้ข้อมูลที่เป็นจริงเพิ่มมากขึ้น เกิดนวัตกรรมการทำงานเพิ่มขึ้น และเกิดการปรับกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับปัญหา ซึ่งจะส่งผลทำให้พลเมืองมีส่วนต่อผลลัพธ์ที่ผลิตบริการออกมามากขึ้น ส่วนภาครัฐเองตามที่แสดงในส่วนของการศึกษาจะเห็นว่าก็เป็นเพียงกลไกประสานความร่วมมือให้เกิดการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ การให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน การจัดหาเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญมาร่วมให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะด้านความรู้ในการทำงานตามพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐที่ได้มี

การดำเนินงานในชุมชน ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและจัดเวทีประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ให้ขึ้น อันเป็นลักษณะหนึ่งของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) บนพื้นฐานของผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) โดยการบริการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะที่ข้าราชการจึงต้องทำหน้าที่“ฟัง” มากกว่า “สั่ง” และ “รับใช้หรือให้บริการ” มากกว่า “กำกับหรือควบคุม” (Denhardt and Denhardt 2007) เพื่อให้การบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนทุกคน และการบริการสาธารณะแนวใหม่ต้องขับเคลื่อนโดยพื้นฐานของผลประโยชน์สาธารณะที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ดังที่ปรากฏผลการศึกษาในส่วนคณะทำงานชุมชนซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ รูปแบบโครงสร้างคณะทำงาน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการประชุมกันและปรึกษาหารือกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน ไม่มีผู้นำที่ชัดเจน ทุกคนถือว่าเป็นตัวเองมีประสบการณ์ต่างกัน ผู้นำชุมชนมีบทบาทด้านการสื่อสารกับประชาชนในเขตหมู่บ้านรับผิดชอบ ข้าราชการครูมีบทบาทด้านการบันทึกทำรายงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือส่วนราชการด้วยกัน พระสงฆ์และวัดมีบทบาทด้านการให้สถานที่ดำเนินการประชุมและจัดตั้งศูนย์ประสานงานโครงการ การเป็นที่ปรึกษาผู้นำชุมชนและคณะทำงานตามโครงการในการทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านการเทศนาสั่งสอน และการหากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขับเคลื่อนภายใต้เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ และปราชญ์ชุมชนและผู้นำด้านภูมิปัญญามีบทบาทด้านการอนุรักษ์และให้ความเห็นด้านจารีตและวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อคิดและวิธีปฏิบัติสำหรับเป็นแนวทางการทำงานของคณะทำงานชุมชนอันแสดงให้เห็นค่านิยมของความสลับซับซ้อนของความรับผิดชอบต่อสาธารณะของชุมชนที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องประสบและเป็นความท้าทายใหม่ในการจัดทำบริการสาธารณะตามที่ Denhardt และ Denhardt (2011: p.134) เสนอว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปรึกษาหารือดังกล่าวภาครัฐเองต้องยอมรับว่าเป็นความท้าทาย โอกาส และการเรียกร้องซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่ความต้องการในการสร้างอุดมคติประชาธิปไตย สร้างฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมหาชน การสร้างเกณฑ์ตัดสินคุณค่าการบริการสาธารณะที่มีข้อมูลมาจากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม ปทัสถานของสังคม และพฤติกรรมร่วมทางจริยธรรมของสังคม อันนำไปสู่คุณค่าที่จะเกิดขึ้นในการบริการสาธารณะแนวใหม่ หรือหากจะมองกระบวนการทำงานของชุมชนดังที่ศึกษาผ่านสายตาของ Barber (1984; Denhardt และ Denhardt, 2011) ที่มองว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นในลักษณะดังที่ศึกษานี้สามารถเทียบกับการทำงานแบบประชาธิปไตยปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) ที่ให้ความสำคัญกับมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียว่าเป็นเรื่องของทัศนคติพลเมืองและสถาบันที่เกี่ยวข้องร่วมกันในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และการปฏิบัติโดยที่คนกลายเป็นพลเมืองเมื่อเขาถกแถลงและอภิปราย โดยสิ่งสำคัญคือ “การสนทนาประชาธิปไตย” (Democracy Talk) ซึ่งประกอบด้วย การฟังและการพูด ความรู้สึกและการคิด การแสดงออกและการไตร่ตรอง เพราะการสนทนาประชาธิปไตยสามารถทำให้เกิด การสร้างชุมชน การสร้างผลประโยชน์สาธารณะ สาธารณะประโยชน์ และพลเมืองที่กระตือรือร้น นอกจากนี้ Wagenaar (2007; Denhardt และ Denhardt, 2011) ยังมองว่า กระบวนการมีส่วนร่วมยังทำให้พลเมืองได้มีโอกาสใช้ทักษะประชาธิปไตย อันได้แก่การจัดการความขัดแย้ง การรับฟัง การชื่นชมความหลากหลายและความคิดที่แตกต่างกัน และความอดทนและอดกลั้นในการเผชิญกับประเด็นด้านนโยบายที่ซับซ้อน และยังช่วยให้พลเมืองที่ลุกขึ้นมาจัดทำบริการสาธารณะสามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนร่วมและสาธารณะประโยชน์ออกจากผลประโยชน์ส่วนตนได้ด้วย

นอกจากนี้สำหรับการประเมินความสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น บนพื้นฐานของแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะแนวใหม่อยู่ในระดับสูง โดยมีขั้นการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนขั้นการควบคุมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ที่มีการขับเคลื่อนกันในระดับพื้นที่นั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือขั้นการวางแผน ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของกระบวนการขับเคลื่อนตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐเปิดกว้างด้านการผลิตรูปแบบการจัดบริการสาธารณะและความพร้อมของชุมชนในการรองรับโครงการภาครัฐตามนโยบายสาธารณะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติซึ่งต้องสอดคล้องเหมาะสมกัน และในการขับเคลื่อนโครงการนี้ขั้นการควบคุมการบริการสาธารณะแนวใหม่ ถือว่าเป็นกระบวนการที่ต้องปรับวิธีการปฏิบัติการควบคุมและประเมินเพื่อติดตามตรวจสอบให้เหมาะสมกับวิธีการทำงานของคณะทำงานชุมชนซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดบริการโครงการตามแนวทางวัฒนธรรมสันติวิธีให้มากขึ้น ทั้งนี้ หากภาครัฐเข้าใจบทบาทตนเองตามที่เกิดขึ้นในการทำงานตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ก็ควรจะส่งเสริมให้คณะทำงานชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการเป็นหลักและมีบทบาทสำคัญมากกว่าหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนโครงการ เพื่อจะสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะตามโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธี ให้มีความยั่งยืนและเป็นต้นแบบการบริหารจัดการโครงการสาธารณะบนพื้นฐานแนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่สำหรับบริบทชุมชนไทยต่อไป

จากผลการวิจัยและข้ออภิปรายผลดังกล่าวข้างต้น พบว่า แสดงให้เห็นว่ากลไกและเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินการ การสร้างมาตรวัด และตัวชี้วัดบางอย่างของแนวทางการจัดบริการตามโครงการนี้ขึ้นมาอาจต้องแสวงหาแนวทางด้านวัฒนธรรมชุมชนและประชาธิปไตยแบบการปรึกษาหารือเพื่อให้กระบวนการทำงานชุมชนเกิดการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการเป็นไปตามภารกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ที่กำหนดไว้ในกรอบแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนด้วยกลไกวัฒนธรรมสันติวิธี

งานวิจัยนี้ ให้แนวคิดว่า หากจะจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ ควรจะมีหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมเป็นภาคีหุ้นส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐที่เปิดกว้างทางด้านนโยบายและองค์กรชุมชนที่พร้อมจะตอบสนองการดำเนินการตามนโยบายและเป็นตัวแสดงหลักสำหรับขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านการติดตามตรวจสอบและการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและขับเคลื่อนการทำงานไปบนพื้นฐานของกลไกวัฒนธรรมชุมชนและคณะทำงานชุมชนเองก็ต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้การทำงานระหว่างกันขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการทำงานที่เหมาะสม เพื่อจะให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อน ทั้งนี้ โครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิธีมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เกิดจากคณะทำงานชุมชนซึ่งเป็นพลเมืองที่พร้อมลุกขึ้นมือจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของตนเองและผู้อื่นต่อไปตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ชุณหคล้าย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภเรณู สัจจรักษ์ อีระฐิติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพร สอนศรี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีต่อกระบวนการออกแบบการวิจัยและการเขียนรายงานฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี สวัสดิ์. วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์
- ชาธิ พานสายตา. อดีตนายกเทศมนตรี กำนัน. (17 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- บุญนิพนธ์ เหลาหา. ข้าราชการบำนาญ. (9 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- เกิด เกษตุ้ม. ประชาชนชุมชน. (2 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์
- บุญเกิด ขาทองยศ. ผู้ใหญ่บ้าน. (15 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- พระครูปราโมทย์จันทสาร. เจ้าอาวาสวัดเสมอกาฬ. (15 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- พระครูบุญชยกร. เจ้าอาวาสวัดไชยศรี. (1 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์
- ไพฑูรย์ คำโหมง. กำนัน. (8 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- วัลลภ ศิริธรรษากร. นักวิชาการวัฒนธรรม. (เมื่อ 2 ตุลาคม 2558). สัมภาษณ์
- สุ่ม สุวรรณวงศ์. ประชาชนชุมชน. (8 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์
- กรณีศึกษา บัวประเสริฐ และปจาร์ชัย ผลประเสริฐ. (2556). แนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 6(1), 97-110.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2548). *การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง: ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสนาธรรม.
- จุมพล นิมพานิช (2551). การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *การวางแผนนโยบายโครงการ และการบริหารโครงการ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธัชชัย ไชกุล และพา อักษรเสื่อ. (2551). บทบาทของสำนักงานท้องถิ่นจังหวัดในการสนับสนุนภารกิจในการบริหารท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 1(4), 106-119.
- หจก. ชูเพ็ญ. (2551). กระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารจัดการท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 1(4), 1-23.
- สำนักงานเทศบาลตำบลสวะถี. (2558). *แผนดำเนินงาน 3 ปี (2559 – 2561)*, [เอกสารอัดสำเนา]
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2551). *สรุปผลการดำเนินการโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิถีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*, [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2554). *สรุปผลการดำเนินการโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิถีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2555). *สรุปผลการดำเนินการโครงการชุมชนตัวอย่างวัฒนธรรมสันติวิถีตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2555). คำสั่งที่ 23 / 2555 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2555
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18, (4), 543-571.

- Henry, N. (2010). *Public Administration and Public Affair*. 11th ed. NY: Longman
- Denhardt, B. R & Denhardt, V. J. (2000). The New Public Service: Serving Rather than Steering. *Public Administration Review*, 60(1), 549-559.
- Denhardt, B. R. & Denhardt V. J. (2007). *The New Public Service : Serving Rather than Steering*. (2nd ed.). Armonk, NY: M.E. Sharpe,
- _____. (2011). *The New Public Service : Serving Rather than Steering*. (3rd ed.). Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Macpherson, C. B. (1977). *The Life and Times of Liberal Democracy*. Oxford: Oxford University.
- Osborne, S. P. (2010). “Introduction the (New) Public Governance : a suitable case for treatment?”, in *The New Public Governance : Emerging Perspective on the Theory and Practice of Public Governance*. London and New York : Routledge.
- Zimmermann, W. (2005). *Modern Approaches to Public Sector Management .Document and Presentation for Lecture*, Semester January 2005, School of management, Asian Institute of Techonogy, Phatumthanee, Thailand.